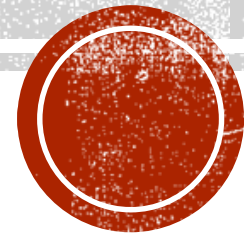

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ
ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Διδάσκων: Κων/νος Χρυσόγελος

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

-Πρότυπα και μεσαιωνική λογοτεχνία: Συγκεκριμένοι αρχαίοι και πρωτοβυζαντινοί συγγραφείς θεωρούνταν ως αξεπέραστα πρότυπα από τους Βυζαντινούς, που έπρεπε να αποτελούν **παραδείγματα προς μίμηση** στον γραπτό λόγο.

-Μίμησις: Ο συγγραφέας οφείλει να **μιμηθεί** το ύφος ενός παλαιότερου καταξιωμένου συγγραφέα. Στην πράξη αυτό σημαίνει την άντληση λέξεων ή/και εκφράσεων, ακόμα και τη συχνή **παράφραση χωρίων**, με μικρές αλλά σημαντικές αλλαγές.

Γλωσσικά επίπεδα της βυζαντινής λογοτεχνίας και το ζήτημα του «ρεαλισμού»

α) Λογοτεχνικά ιδιώματα: Αττικό, ομηρικό, δωρικό, Κοινή, δημώδες ιδίωμα.

→ **Αττικό**: Η γλώσσα του Θουκυδίδη, του Πλάτωνα και των επεισοδίων της τραγωδίας.

→ **Ομηρικό**: Η γλώσσα της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*. → Μόνο στη βυζαντινή ποίηση.

→ **Δωρικό**: Τα χορικά της τραγωδίας (*ἔρως ἀνίκατε μάχαν*). → Μόνο στη βυζαντινή ποίηση.

→ **(ελληνιστική) Κοινή**: Η γλώσσα των ευαγγελίων (απλοποιημένη αττική).

→ **Δημώδες**: Βάση η καθομιλουμένη («δημοτική»), εμπλουτισμένη με πληθώρα λόγιων στοιχείων.

β) Η **ρητορική** και το ζήτημα των «στρατηγικών της αυτοσκηνοθεσίας»

→ Κεντρικότετη θέση της ρητορικής στο εκπαιδευτικό σύστημα του Βυζαντίου και μετά στην πνευματική παραγωγή της αυτοκρατορίας.

→ **Αυτοσκηνοθεσία**: Βλέπουμε περισσότερο τον τρόπο με τον οποίο θέλει να τον δούμε ο συγγραφέας, παρά το πραγματικό του πρόσωπο.

→ **Στρατηγική στην παρουσίαση του «άλλου»**: Ο συγγραφέας θέλει να δημιουργήσει μία αντίληψη / προκατάληψη στον αναγνώστη / ακροατή για τον «άλλο», είτε θετική είτε αρνητική.

Βιολογικό και κοινωνικό φύλο = “sex” και “gender”

1. **Βιολογικό φύλο (sex < sexus):** Πώς γεννιόμαστε («άρρεν», «θήλυ»).
2. **Κοινωνικό φύλο (gender):**
 - Τι προσδοκά η κοινωνία από το κάθε φύλο: Αποδεκτοί / -ές – μη αποδεκτοί / -ές ρόλοι και συμπεριφορές, τα όρια της φιλοδοξίας κ.λπ.
 - Κοινωνικό φύλο και ενδυμασία: Το παράδειγμα της κωμωδίας.
 - Κοινωνικό φύλο και γλώσσα: Ο δυναμικός ρόλος της γλώσσας και το αποτύπωμα των κοινωνικών προ-λήψεων.
 - Πώς αυτοπροσδιορίζεται το «ασθενές» κοινωνικό φύλο: Αποδοχή και μη αποδοχή του «λόγου της εξουσίας». → Ιδιωτικός vs δημόσιος χώρος: Και πάλι η κωμωδία.
 - Πρόοδος, φιλελευθεροποίηση και η συζήτηση για τα όριά της: Η συζήτηση γύρω από το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό.
 - Ο φόβος μπροστά στο άγνωστο: Καταστολή και δαιμονοποίηση.

Φύλο στο Βυζάντιο: Παράμετροι του ζητήματος

- Η ρωμαϊκή παρακαταθήκη: Ρόλος του φύλου, καθημερινή ζωή.
- Το Ορθόδοξο δόγμα, I: 1) Η αλήθεια του Ευαγγελίου, 2) Η διαμόρφωση του δόγματος και οι αιρέσεις, 3) Διαρκείς θεωρήσεις και αναθεωρήσεις μέσα στον χρόνο. → Η επιρροή του Νεοπλατωνισμού και του Αριστοτελισμού και τα όριά της.
- Το Ορθόδοξο δόγμα, II: Η θρησκεία και ιδεολογία της (αυτοκρατορικής) εξουσίας.
- Το Ορθόδοξο δόγμα, III: Από τη θεολογία στην πράξη: Ορθοδοξία και **σώμα** || Ορθοδοξία και φύλο || Η **Πατερική θεολογία** και τα πρότυπα που προωθεί: Η Παναγία, οι άγιοι και οι **αγίες**, ο **συζυγικός βίος**, ο «**θείος έρως**».
- Η παράμετρος της **μιμήσεως**: Η λογοτεχνία που αντλεί από την παλαιότερη αρχαία γραμματεία αποτυπώνει την αλήθεια και αν ναι, σε ποιον βαθμό; → Η «ερωτική» λογοτεχνία.
- Η κοινωνική παράμετρος: Πρώτο-, μέσο- και ύστερο- βυζαντινή **αριστοκρατία**: Γυναίκες συγγραφείς και προστάτιδες των Τεχνών και των γραμμάτων.

Παράμετροι του μαθήματος

1. Ευαγγέλιο, Πατερική θεολογία και συναφής γραμματεία

α) Οι επιστολές του απ. Παύλου.

β) Οι Πατέρες για τις σεξουαλικές σχέσεις, τον γάμο, το φύλο, αλλά και το ανθρώπινο σώμα.

γ) Πώς ορίζεται η «αγία»; Το παράδειγμα των βίων.

2. Μίμησις, ρητορική, αληθοφάνεια

α) Η γυναίκα σε επιγράμματα του 6^{ου} αι. μέσα από την ανδρική ματιά

β) Η γυναίκα στις ερωτικές μυθιστορίες από τον 12^ο αι. και εξής

3. Η γυναικεία αριστοκρατία

α) Η γυναίκα συγγραφέας: Κασσιανή, Άννα Κομνηνή

β) Η γυναίκα προστάτιδα: σεβαστοκρατόρισα Ειρήνη

ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

-*Logeion*: Λεξικά της αρχαίας ελληνικής.

<https://logeion.uchicago.edu/%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B5%E1%BF%96%CE%BF%CE%BD>

-*Lexicon zur byzantinischen Gräzität (LBG)*: Λεξικό της βυζαντινής ελληνικής.

<http://stephanus.tlg.uci.edu/lbg/#eid=1>

-Επιτομή του λεξικού **Liddell-Scott** στα ελληνικά

http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html

-**Bibliography on gender in Byzantium**

<https://www.doaks.org/research/byzantine/resources/gender-bibliography>

kxrysogelos@gmail.com

